

ТРУДОВЕ ПРАВО

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-2-4>

Костоґриз Я. О.,
*кандидат юридичних наук,
перший заступник керівника
Солом'янської окружної прокуратури міста Києва*

«ПРОФСПІЛКОВА КОРУПЦІЯ»: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

“TRADE UNION CORRUPTION”: CURRENT ISSUES

Профспілкова корупція є складним і багатогранним явищем, яке суттєво впливає на ефективність та репутацію профспілок у різних країнах. У статті розглядаються актуальні питання, пов'язані з профспілковою корупцією, зокрема, її форми, причини, наслідки та шляхи подолання. Висвітлюється історичний контекст та еволюція профспілкової корупції. Аналізуються історичні корені профспілкової корупції, починаючи з досліджень Джона Ландеско та Гарольда Сейдмана. Описуються ключові моменти розвитку профспілкового руху та як корупційні практики вплинули на цей процес. Розглядаються основні форми корупції у профспілках, включаючи хабарництво, вимагання, привласнення коштів та шахрайство. Пояснюються механізми, за допомогою яких корумповані профспілкові лідери здійснюють ці дії. Висвітлюються фактори, що сприяють поширенню корупції в профспілках, зокрема недостатній моніторинг та переваги перебування на посаді. Аналізуються специфічні вразливості профспілкових структур, що роблять їх більш чутливими до корупційних практик. Розглядаються негативні наслідки корупції для профспілок, їх членів та суспільства в цілому. Пояснюються впливи на довіру до профспілок, ефективність їхньої діяльності та соціально-економічний розвиток. Пропонуються заходи для боротьби з корупцією у профспілках, включаючи підвищення прозорості, покращення моніторингу та впровадження ефективних механізмів контролю. Підкреслюється важливість активної участі членів профспілок у виявленні та протидії корупційним практикам.

Стаття демонструє, що профспілкова корупція залишається значущою проблемою, яка потребує комплексного підходу для її вирішення. Зусилля з боку правоохоронних органів, внутрішніх контрольних органів профспілок та самих членів профспілок мають бути спрямовані на підвищення прозорості та підзвітності профспілкових організацій. Профспілки повинні активно впроваджувати антикорупційні заходи та залучати своїх членів до моніторингу та контролю, щоб забезпечити ефективну та чесну діяльність.

Ключові слова: профспілкова корупція, форми корупції, антикорупційні заходи, прозорість, підзвітність, моніторинг, профспілки, історичний контекст.

Trade union corruption is a complex and multifaceted phenomenon that significantly affects the effectiveness and reputation of trade unions in different countries. The article discusses topical issues related to trade union corruption, including its forms, causes, consequences and ways to overcome it. The historical context and evolution of trade union corruption are highlighted. The historical roots of trade union corruption are analyzed, starting with the research of John Landesco and Harold Seidman. The author describes the key moments in the development of the trade union movement and how corrupt practices influenced this process. The main forms of corruption in trade unions are examined, including bribery, extortion, embezzlement and fraud. The mechanisms by which corrupt trade union leaders carry out these actions are explained. Factors that contribute to the spread of corruption in trade unions, including insufficient monitoring and incumbency, are highlighted. Specific vulnerabilities of trade union structures that make them more susceptible to corrupt practices are analyzed. The negative consequences of corruption for trade unions, their members and society as a whole are considered. The author explains the impact on the credibility of trade unions, their efficiency and socio-economic development. Measures to combat corruption in trade unions are proposed, including increased transparency, better monitoring and the introduction of effective control mechanisms. The author emphasizes the importance of active participation of trade union members in identifying and combating corrupt practices.

The article demonstrates that trade union corruption remains a significant problem that requires a comprehensive approach to address it. Efforts on the part of law enforcement agencies, internal control bodies of trade unions and trade union members themselves should be aimed at increasing the transparency and accountability of trade union organizations. Trade unions should actively implement anti-corruption measures and involve their members in monitoring and control to ensure effective and fair operations.

Key words: trade union corruption, forms of corruption, anti-corruption measures, transparency, accountability, monitoring, trade unions, historical context.

Вступ. Профспілкова корупція – це феномен, який привертає значну увагу з боку правоохоронних органів, законодавців та журналістів, але водночас залишається маловивченим у сфері корупційних досліджень. Корупція у профспілках зазвичай асоціюється з діяльністю організованої злочинності та включає зловживання посадовими повноваженнями, змову з роботодавцями та шахрайство з фондами. Розглянемо особливості, причини та наслідки профспілкової корупції.

Історія вивчення корупції в профспілках налічує кілька десятиліть. Одним з перших соціологів, які досліджували це питання, був Джон Ландеско, який у 1929 році опублікував роботу «Organized Crime in Chicago» [2], де він детально описав симбіотичні відносини між злочинними угрупованнями, корумпованими профспілковими лідерами та роботодавцями. Пізніше, у 1938 році, політичний науковець Гарольд Сейдман опублікував книгу «Labor Czars: A History of Labor Racketeering», де розкрив діяльність так званих «трудова царів» [1].

Необхідно говорити про те, що профспілкова корупція виникає внаслідок інституційної слабкості, відсутності ефективного нагляду та спокуси використати профспілкові ресурси для особистого збагачення. Наслідки включають підрив довіри до профспілок, погіршення умов праці для членів профспілок та посилення соціальної нерівності. У цьому контексті спробуємо виділити основні особливості профспілкової корупції.

1) Інституційна слабкість та відсутність нагляду. Корупція процвітає там, де принципи (члени профспілки) не можуть ефективно контролювати своїх агентів (профспілкових посадовців) або притягнути їх до відповідальності. Зовнішній нагляд за профспілковими посадовцями часто є слабким, а внутрішні механізми контролю виявляються неефективними [3].

2) Взаємозв'язок з організованою злочинністю. Профспілки можуть бути інфільтровані організованою злочинністю, що використовує профспілкові ресурси для отримання доступу до казначейства, пенсійних та соціальних фондів, отримання фіктивних посад та підтримки картелів роботодавців. Відомі випадки, коли члени організованої злочинності займали офіційні посади у профспілках.

3) Специфічні форми корупції. Найбільш характерною формою корупції у профспілках є отримання хабарів від роботодавців за ігнорування порушень колективних договорів, дозволи на роботу не профспілкових працівників або укладення «вигідних» колективних угод. Інші форми включають вимагання, розтрату та крадіжку фондів, шахрайство з пенсійними та соціальними фондами, фальсифікацію виборів у профспілках.

Ми підтримуємо думки вчених, щоб краще розуміти природу профспілкової корупції необхідно досліджувати причини вразливості профспілок до корупції. На наше переконання, основними причинами є:

– монополія на трудові відносини. Так, профспілки часто мають монопольну владу над трудовими відносинами в певних секторах або на підприємствах. Це створює можливості для корупційних дій, таких як вимагання хабарів від роботодавців за укладання вигідних колективних договорів або ігнорування порушень умов праці;

– відсутність ефективного нагляду. Внутрішній контроль у профспілках часто є недостатнім, що дозволяє корумпованим посадовим особам діяти безкарно. Зовнішній нагляд також може бути слабким через недостатнє фінансування чи конфлікт інтересів державних органів, що відповідають за регулювання профспілок;

– злочинні угруповання. Історично склалося, що організована злочинність часто намагалася проникнути у профспілки, щоб використовувати їх як інструмент для контролю над трудовими відносинами та вимагання грошей. Це створює додатковий тиск на профспілки та їхніх посадових осіб, які можуть бути залучені до корупційних схем під загрозою насильства або інших форм залякування;

– політичний вплив. Профспілки можуть мати значний політичний вплив, особливо у виборчих кампаніях. Це може призводити до корупційних угод між профспілками та політичними партіями або кандидатами, які шукають підтримки в обмін на певні вигоди або привілеї.

– фінансова привабливість. Профспілки часто контролюють значні фінансові ресурси, включаючи членські внески, пенсійні та інші соціальні

фонди. Ці ресурси можуть бути предметом зловживань і корупційних схем, коли профспілкові лідери використовують їх для особистого збагачення або для підтримки своїх союзників.

Крім того, профспілкова корупція, хоча і не є виключно унікальним явищем, має певні особливості, які відрізняють її від інших видів корупції. Вона включає як традиційні форми організаційної корупції, такі як хабарництво, вимагання, привласнення коштів та шахрайство, так і специфічні для профспілок види корупційних дій. Для кращого розуміння охарактеризуємо форми профспілкової корупції.

Першу форму, яку ми виділяємо – це хабарництво, погодьтеся, що це є найбільш характерною формою профспілкової корупції. Профспілкові лідери можуть отримувати хабарі від роботодавців за те, щоб не помічати порушення колективних договорів, наймати некваліфікованих працівників або дозволяти роботодавцям працювати з не профспілковими робітниками. Це може включати як прямі грошові виплати, так і непрямі форми, такі як надання вигідних контрактів чи посад.

Під другою формою, ми розуміємо вимагання. Його може бути важко відрізнити від хабарництва, але основна різниця полягає в тому, що вимагання передбачає загрозу економічної або фізичної шкоди роботодавцю, якщо він не виконає вимоги профспілкового лідера. Це може включати загрози страйком, саботажем або іншими формами економічного тиску [4].

Третя форма, яку ми виділяємо – це привласнення коштів. Профспілкові лідери можуть привласнювати кошти профспілки, пенсійних і соціальних фондів через фальшиві консультативні контракти, оплату неіснуючих робочих місць, надання незаконних виплат постачальникам та інші схеми.

І наостанок, достатньо поширена форма – це шахрайство. Так, поширені форми шахрайства включають шахрайство з пенсійними і соціальними фондами, фальсифікацію фінансових звітів профспілки, підробку виборів у профспілкові органи, а також обманні податкові та бухгалтерські звіти.

Ми переконанні, що профспілкова корупція має серйозні наслідки для ринку праці, економіки та суспільства в цілому. Вона підриває довіру до профспілок, знижує ефективність їх

діяльності і ставить під загрозу інтереси працівників, яких вони представляють. Роботодавці, які змушені платити хабарі або страждати від вимагань, можуть нести додаткові витрати, що негативно впливає на економічну стабільність підприємств і ринку праці загалом.

Цікавим є досвід США у контексті порушеної проблематики. Так, історія профспілкової корупції в США включає численні розслідування та публікації, які документують зв'язок між профспілками та організованою злочинністю. Наприклад, в 1959 році, після розслідувань сенатського комітету Макклеллана, було прийнято закон Лендрум-Гріффіна, спрямований на забезпечення демократичних прав членів профспілок та створення федеральних злочинів, специфічних для профспілок [5].

Корупція в профспілках, пов'язана з організованою злочинністю. Наприклад, у січні 2011 року Міністерство юстиції США висунуло звинувачення 91 члену та асоційованим членам «Коза Ностри», а також кільком посадовим особам і членам профспілок працівників цементної та бетонної промисловості у вбивствах, лихварстві та/або рекеті [8]. У лютому 2013 року Луїс Фацціні, член філадельфійської «Коза Ностри», був засуджений до чотирьох з половиною років ув'язнення за крадіжку з пенсійного фонду працівників. А в липні 2013 року велике журі Манхеттена висунуло звинувачення дев'ятьом членам злочинного сімейного угруповання Бонанно, а також президенту Міжнародного братства бригадирів 917, що організовує працівників, веде переговори щодо контрактів, які охоплюють заробітну плату, пільги, години та умови праці відповідно до законів. (ця організація представляє 1900 працівників алкогольної, автомобільної, паркувальної та інших галузей бізнесу Нью-Йорка), якого звинуватили в корпоративній корупції, великих крадіжках, злочинному лихварстві та неправдивих свідченнях за його діяльність, пов'язану з обвинуваченим угрупованням Бонанно [9].

Цікавою також є справа Брайана Маклафліна. Приблизно через десять років (2009) Брайана Маклафліна, одного з найвпливовіших чиновників у сфері праці в Нью-Йорку, було засуджено за корупцію. Маклафлін був президентом Центральної трудової ради Нью-Йорка, федерації 400 місцевих профспілок, що пред-

ставляють понад 1 мільйон членів. Одночасно він працював в асамблеї штату. Прокурори звинуватили Маклафліна в тому, що він привласнив 275 000 доларів від місцевого осередку профспілки і 268 000 доларів від Центральної ради праці; мав таємний інтерес до компанії, яка вела бізнес з профспілковими роботодавцями; брав хабарі від підрядників. Виносячи вирок, суддя Річард Салліван зазначив, що поведінка Маклафліна підтверджує «найжорсткіших критиків організованої праці, які звинувачують керівництво в корупції і вказують на вас як на приклад цієї корупції» [7].

Саме тому законодавство США містить низку законів, спрямованих на боротьбу з профспілковою корупцією. Зокрема, Акт Гоббса, Національний акт про трудові відносини, Акт Тафта-Хартлі, Акт про звітування та розкриття інформації у трудових відносинах та Акт про забезпечення доходів працівників визначають правові рамки для запобігання корупції у профспілках та передбачають серйозні покарання за порушення. Вони включають штрафи, тюремні терміни, заборону на зайняття профспілкових посад та інші санкції [6].

Необхідно висвітлити ще питання щодо політизації профспілкової корупції. Так як контроль за корупцією в профспілковому контексті також відрізняється реакцією, яку викликає його висвітлення. Звинувачення, звинувачення та судові переслідування у трудовому рекеті часто критикують як такі, що мотивовані антиробочою ворожнечею. Правдоподібною є гіпотеза, що корупція та рекет завдали незліченної шкоди цілям робітничого руху, тоді як зусилля з викриття та боротьби з корупцією та рекетом у сфері праці є позитивним внеском у робітничий рух.

Ми не можемо обійти увагою питання профспілкової корупції в Україні, оскільки воно є актуальним та потребує ретельного аналізу. На жаль, у порівнянні з багатьма іншими країнами, систематичні дослідження корупційних практик у профспілках України є обмеженими. Ми можемо констатувати недостатню прозорість у фінансових питаннях та підзвітності профспілок перед своїми членами, а це часто призводить до корупційних зловживань. Це включає нецільове використання коштів, непрозоре управління майном та зловживання владою з боку профспілкових лідерів.

По-друге, це монопольна влада профспілкових лідерів. Тривале перебування одних і тих же осіб на керівних посадах у профспілках створює умови для корупційних дій. Відсутність ротації та демократичних процедур сприяє формуванню корупційних схем та зловживань.

Звичайно ми розуміємо, що часто профспілки в Україні знаходяться під впливом політичних сил, що використовують їх для досягнення власних цілей. Це веде до політизації профспілок та зниження їхньої незалежності, що, в свою чергу, підвищує ризик корупційних дій. Також в деяких випадках профспілки можуть ставати інструментом для організованих злочинних угруповань, які використовують їх для легалізації своїх дій та збагачення.

Незважаючи на те, що систематичні дослідження профспілкової корупції в Україні є обмеженими, окремі випадки та загальні тенденції свідчать про наявність серйозних проблем у цій сфері. Для ефективної боротьби з профспілковою корупцією необхідно посилити прозорість та підзвітність профспілок, забезпечити демократичні процедури виборів та ротації керівництва, а також активізувати роль громадських організацій та державних органів у контролі за діяльністю профспілок.

Подальші дослідження та аналітичні роботи у цій сфері можуть сприяти розробці ефективних стратегій боротьби з корупцією та зміцненню трудових прав працівників в Україні.

Висновки. Профспілкова корупція залишається серйозною проблемою, яка підриває ефективність і довіру до профспілкових організацій по всьому світу, включаючи Україну. Це явище має глибокі корені, зумовлені низкою чинників, серед яких – недостатня прозорість і підзвітність, монопольна влада профспілкових лідерів, вплив політичних сил та організована злочинність.

Таким чином, профспілкова корупція є складним і багатограним явищем, яке потребує постійної уваги з боку законодавців, правоохоронних органів та самих профспілок. Ефективна боротьба з цим явищем вимагає комплексного підходу, включаючи посилення законодавства, впровадження ефективних механізмів контролю та моніторингу, а також активну участь працівників у процесах управління та контролю за діяльністю профспілок.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Seidman, Harold. 1938. *Labor Czars: A History of Labor Racketeering*. New York: Liveright.
2. Landesco, John. 1929. *Organized Crime in Chicago: Illinois Crime Survey*. Chicago: Illinois Association for Criminal Justice.
3. Jacobs, James. (2013). Is Labor Union Corruption Special?. *Social Research: An International Quarterly*. 80. 1057-1086. 10.1353/sor.2013.0051.
4. AFL-CIO. 2013. "Labor History Timeline." <http://www.aflcio.org/About/Our-History/Labor-History-Timeline>.
5. Blakey, G. R., and Ronald Goldstock. 1980. "On the Waterfront: RICO and Labor Racketeering." *American Criminal Law Review* 17: 341.
6. Cohen, A. W. 2003. "The Racketeer's Progress: Commerce, Crime, and the Law in Chicago, 1900–1940." *Journal of Urban History* 29: 575–91.
7. Stier, Anderson, and Malone, LLC. 2001. *The Teamsters: Perception and Reality: An Investigative Study of Organized Crime Influence in the Union*. Washington, DC: International Brotherhood of Teamsters.
8. US Department of Justice, Office of Public Affairs. 2011. "91 Leaders, Members and Associates of La Cosa Nostra Families in Four District Charged with Racketeering and Related Crimes, Including Murder and Extortion." <http://www.justice.gov/opa/pr/2011/January/11-ag-077.html>.
9. New York County District Attorney's Office. 2013. "District Attorney Vance Announces Indictment of Captain and Members of a Crew of the Bonanno Organized Crime Family." <http://manhattanda.org/press-release/district-attorney-vance-announces-indictment-captain-and-members-crew-bonanno-organize>.